

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Інститут зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України
Інститут екології Карпат НАН України
Державний природознавчий музей НАН України
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Шацький національний природний парк
Поморська Академія в Слупську

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ ЗООЛОГІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ФАУНА УКРАЇНИ НА МЕЖІ XX–XXI СТ.
СТАН І БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЕКОСИСТЕМ
ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ»,**
присвяченої 220 річниці від дня народження О. Завадського

м. Львів – смт Шацьк
12–15 вересня 2019 р.

Львів
СПОЛОМ
2019

7. Кныш Н.П. Экология размножения мухоловки-белошейки в лесостепных дубравах Сумской области // *Беркут*, 2004. Т. 12, вып. 1-2. С. 100-111.
8. Матвиенко М. Е. Очерки распространения и экологии птиц Сумской области (60-е годы XX ст.). Сумы: Унив. книга, 1971 (2009). С. 115-133, 151-157.
9. Савинська Н.О. Аутекологічні особливості та консортивні зв'язки модельних видів мухоловок трансформованих територій Північно-Східної України: автореф. дис... канд. біол. наук. Львів, 2013. 16 с.
10. Савинська Н.О. Особливості заселення штучних гніздівель горобцеподібними птахами в парках міста Харкова // *Біологія та валеологія: зб. наук. праць*. 2010. Вип. 12. С. 40–48.
11. Чаплигіна А.Б. Дендрофільні горобцеподібні (Passeriformes) як структурно-функціональний елемент антропогенно трансформованих лісових біогеоценозів Північно-Східної України: автореф. дис. ... д-ра біол. наук. Дніпро, 2018. 40 с.
12. Чаплигіна А.Б., Савинська Н.О., Атемасова Т.А., Чаплигіна А.Б. Роль штучних гніздівель у поширенні мухоловки білошиї в умовах трансформованих ландшафтів Північно-Східної України // *Біологія та валеологія: зб. наук. праць* 2009. Вип. 10. С. 126–132.
13. Чаплыгина А.Б., Савинская Н.А. Влияние хищничества сони лесной (*Dryomys nitedula*) на дуплогнездных птиц в условиях НПП «Гомольшанские леса» (Харьковская область) // *Изучение и сохранение естественных ландшафтов: м-лы Междунар. науч.-практ. конф.* Волгоград, 2011. С. 57–60.
14. Юзик Д.І. Особливості екології дуплогнізних горобцеподібних птахів на трансформованих територіях північно-східної частини України: автореф. дис. ... канд. біол. наук. Львів, 2018. 21 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОРНІТОФАУНИ ОСТРОВА ДЖАРИЛГАЧ

¹Чаплигіна А., ²Надточій Г., ³Литвиненко С., ³Євтушенко Г., ⁴Руденко В., ¹Гусар К., ¹Сороковенко Р., ¹Жадько Д., ⁵Чован О., ⁴Руденко А., ⁶Кальченко А., ⁷Савинська Н.

¹Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна

²Науково-дослідна установа “Український науково-дослідний інститут екологічних проблем” (УКРНДІЕП), Харків, Україна

³Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Старобільськ, Україна

⁴Національний природний парк Джарилгацький, Скадовськ, Україна

⁵Українське товариство охорони птахів, Київ, Україна

⁶Чугуєво-Бабчанський лісний коледж, сел.Кочеток, Україна

⁷Українська академія лідерства, Харків, Україна

e-mail: iturdus@ukr.net

A. Chaplygina, G. Nadtochiy, S. Litvinenko, G. Evtushenko, V. Rudenko, K. Gusar, R. Sorokovenko, D. Zhadko, O. Chowan, A. Rudenko, O. Kalchenko, N. Savynska. DZHARYLGACH ISLAND ORNITHOFAUNA RESEARCH. Four expeditions were organized to the Dzharylhach Island (territory of National Nature Park Dzharylhatskyi) during from 2015 till 2019 years. 57 species of migrating birds were recorded during 12-21 August 2015. Non-passerines were represented by 35 species (1506 ind.), 9 orders and 15 families. Passerines included 22 species (5 families); of them 17 species (68 ind.) were captured by mistnets and ringed. 136 species of birds (18 orders, 39 families) were registered in the I-II decade of May 2016, 2017, 2019 (table). 28 rare bird species, entered in the Red Data Book of Ukraine (2009) were recorded.

Keywords: Dzharylhach Island, National Nature Park Dzharylhatskyi, avifauna, migrating birds, species diversity, rare species

Острів Джарилгач входить до складу міжнародного водно-болотного угіддя “Каркінітська та Джарилгацька затоки”, є ключовим об’єктом мігруючих водно-болотних та інших груп птахів у Афро-Евразійському міграційному коридорі. Це надзвичайно важливе місце дослідження міграцій птахів.

Для дослідження орнітофауни острова Джарилгач (територія НПП Джарилгацький) у 2015-2019 роках організовано чотири експедиції (12.08-21.08.2015, 03.05-09.05.2016, 10.05-17.05.2017, 30.04-09.05.2019). Збір даних щодо міграції птахів проводили з використанням трьох методів – шляхом візуальних щоденних обліків на спостережному пункті, на маршрутах, а також за допомогою виловів павутинними сітками.

Маршрутними обліками були охоплені такі території о. Джарилгач: внутрішні озера, розташовані поблизу урочища “Маяки” (східний край острова); морське узбережжя та берегова територія острова з боку Каркінітської затоки; морське узбережжя, прибережні озера та берегова територія острова з боку Джарилгацької затоки; степові ділянки з деревною рослинністю в середній частині острова; внутрішні озера в західній частині острова.

Проводили обліки гнізд хижих птахів: кібчика (*Falco vespertinus*), боривітра звичайного (*Falco tinnunculus*), сови вухатої (*Asio otus*). Проводили фотографування птахів і біотопів.

У другій декаді серпня 2015 р. (перша хвиля міграції птахів на о. Джарилгач) у результаті облікових робіт, відловлювання та кільцювання зареєстровано 57 мігруючих видів. Група негоробцеподібних (Non-Passeriformes) птахів була представлена 35 видами (1506 особин), 9 рядами та 15 родинами. Із ряду Горобцеподібні (Passeriformes) відзначено 22 види (5 родин), 17 з них (68 особин) відловлено павутинними сітками та помічено кільцями (Руденко, Чаплыгина, Надточий и др., 2016).

Під час проведення весняних експедицій (2016, 2017, 2019 рр.) у складі орнітофауни о. Джарилгач зареєстровано 136 видів, що об’єднані у 18 рядів і 39 родин (див. таблицю). Група негоробцеподібних (Non-Passeriformes) птахів представлена 84 видами, 17 рядами та 27 родинами, ряд Горобцеподібні (Passeriformes) – 52 видами та 12 родинами.

Таксономічна структура угруповання резидентів і мігруючих птахів, зареєстрованих на о. Джарилгач у 1-2 декадах травня 2016, 2017, 2019 років

The taxonomical structure of the community of residents and migrating birds recorded on Dzharlyhach Island in 1-2 decades of May 2016, 2017, 2019

№	Ряд <i>Order</i>	Кількість родин <i>Number of families</i>	Кількість видів <i>Number of species</i>
1	<i>Gaviiformes</i>	1	1
2	<i>Podicipediformes</i>	1	2
3	<i>Pelecaniformes</i>	2	2
4	<i>Ciconiiformes</i>	2	8
5	<i>Anseriformes</i>	1	9
6	<i>Falconiformes</i>	2	11
7	<i>Galliformes</i>	1	2
8	<i>Gruiformes</i>	2	2
9	<i>Charadriiformes</i>	6	35
10	<i>Columbiformes</i>	1	4
11	<i>Cuculiformes</i>	1	1
12	<i>Strigiformes</i>	1	1
13	<i>Apodiformes</i>	1	1

14	<i>Caprimulgiformes</i>	1	1
15	<i>Upupiformes</i>	1	1
16	<i>Coraciiformes</i>	2	2
17	<i>Piciformes</i>	1	1
18	<i>Passeriformes</i>	12	52
Разом / Total		39	136

Під час проведення експедицій у 2015-2017 роках зареєстровано 24 рідкісних видів птахів, занесених до Червоної книги України (2009) (Чаплигіна, Надточій, Литвиненко та ін., 2018). У 2019 р. цей перелік поповнився ще чотирма видами: косар (*Platalea leocorodia*), крех середній (*Mergus serrator*), голуб-синяк (*Columba oenas*), сорокопуд червоноголовий (*Lanius senator*).

Отримано матеріали з видового різноманіття, чисельності гніздових і мігруючих птахів, фенології прольоту, біотопічного розподілу, біології розмноження окремих представників орнітокомплексів, важливі для інвентаризації та моніторингу орнітофауни території НПП Джарилгацький.

1. Руденко А.Г., Чаплыгина А.Б., Надточий А.С., Руденко В.П., Литвиненко С.П., Евтушенко Г.А. Результаты инвентаризации мигрирующих птиц на острове Джарылгач в августе 2015 года // Бранта: Сборник научных трудов Азово-Черноморской орнитологической станции. 2016. Вып. 19. С. 99-111.

2. Чаплигіна А.Б., Надточій Г.С., Литвиненко С.П., Євтушенко Г.О., Чован О.О., Руденко В.П., Руденко А.Г., Савинська Н.О. Зустрічі рідкісних птахів на острові Джарилгач у 2015-2017 роках // Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 7, Т. 2. К: Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, 2018. С. 349-352.

3. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.

ЯВИЩЕ ФРАГМЕНТАЦІЇ ПРИРОДНИХ УГРУПОВАНЬ У СТОСУНКУ ДО ПРОЦЕСУ КОЕВОЛЮЦІЇ

Чернобай Ю.

Державний природознавчий музей НАН України, Львів, Україна

e-mail: chernobajjurij46@gmail.com

Yu. Chernobay. THE FENOMENON OF FRAGMENTATION OF NATURAL COMMUNITIES IN THE CONTEXT OF CO-EVOLUTION PROCESS. The regional integrity phenomenon of the holistic methodology and natural-social co-evolution, which took place in the scientific schools of Lviv at the period of the end of 19th and the beginning of 20th century, is considered. The emergence of this phenomenon led to the genesis of a number of scientific directions on the international level.

Keywords: methodology of integrity, co-evolution paradigm, Lviv natural science school, phytosociology, nature protection

Представники природничих наук не можуть відокремитися від соціальних аспектів на жодному з рівнів: від індивідуальних оселищ і антропізованих регіонів – до глобальних екосистем і біосфери в цілому (Голубець, Гнатів, 2007). Так само соціально-економічна чи

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ ЗООЛОГІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ФАУНА УКРАЇНИ НА МЕЖІ ХХ–ХХІ ст.
СТАН І БІОРІЗНОМАНІТТА ЕКОСИСТЕМ ПРИРОДООХОРОННИХ
ТЕРИТОРІЙ»,
присвяченої 220 річниці від дня народження О. Завадського

м. Львів – смт Шацьк
12–15 вересня 2019 р.

Редактор – *Лариса Сідлович*
Відповідальний за випуск – *Олег Дук*

Підписано до друку 6.09.2019 р.
Формат 60х84/8. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 23,25. Зам. № 94/05-09.

Видавництво “СПОЛОМ”. 79008 Україна,
м. Львів, вул. Краківська, 9. Тел.: (380-32) 297-55-47.
E-mail: spolom_lviv@ukr.net. Свідоцтво суб'єкта видавничої діяльності:
серія ДК, № 2038 від 02.02.2005 р.

Друк ФОП Гуменецький М. В. 81630 Львівська обл.,
Миколаївський р-н, с. Гонятичі, вул. Польова, 10.
Свідоцтво фізичної особи підприємця: № 083613 від 18.08.2008 р.